

A megtérés és újjászületés tulajdonképpen nem más, mint elfordulás az eddigi helytelen életformától és odafordulás egy új, magasabb rendű célhoz, jézusi életformához. A megtérő és újjászülető embernek ezt a gyökeres átváltozását hadd szemléltessem egy jelképes példával. Néhány évvel ezelőtt történt, hogy egyik idős — munkában és gondokban megfáradt, sokat betegeskedő — hívemet néhány hetes gyógykezelésre küldte az orvos. Mikor a gyógyfürdőről hazatért és találkoztunk, jóleső örömmel láttam, milyen jó színben van, mennyire megváltozott, még az arca s kisimult. Mondtam is Elek bácsinak — a kölcsönös üdvözlések után nyomban —, hogy: úgy látom, határozottan jót tett a kezelés. Hála Istennek! — mondta —, pedig már készültem elfogyni lassan, mint a gyertyaszál. Most olyannyira könnyebben érzem magam, mintha mázsás súlyokat vetek volna le rólam. Aztán — azóta sem tudom elfeledni — szószerint ezt mondta: „Úgy érzem magam, mint akit teljesen kicseréltek”.

„Mint akit teljesen kicseréltek.” A megtérés, az újjászületés esetében is tulajdonképpen erről van szó: elfordulni az eddigi helytelen életformától, gyökeresen megváltozni, mint akit teljesen kicseréltek, hogy újjászülessünk egy új és magasabb rendű életformára!

Testvéreim! Itt, ezzel tulajdonképpen be is fejezhetném. Mindazt, amit Jézus megfogalmazott a Nikodémussal való találkozás rendjén, az nemcsak világos és érthető, de ugyanakkor nagyon időszerű ma is. Figyelmeztet — úgy egyéni, mint közösségi életünk területén — a szüntelen megújulás és újjászületés, az „örök reformáció” szükségességére. Hogy ehhez még mi szükséges? Arról hadd mondjak el — befejezésül — egy tanulságos történetet.

A híres és nagyhatású francia szónok — Vianney János — életéről olvastam. Történt, hogy egy magas beosztásban dolgozó politikus, aki sokat hallott a kiváló szónokról, a kíváncsiságtól vezérelve el is utazott, hogy meghallgassa. Meghallgatta a prédikációt és megrendülten, mélyen elgondolkozva jött ki a templomból. Kísérője megkérdezte tőle: „Gyenge volt a prédikáció?”. „Ellenkezőleg — felelte a politikus —, nagyon is hasznos volt a számomra. Eddigi életemben ugyanis vagy a prédikáció volt az, ami nem tetszett, vagy a prédikáló személye. Most azonban kezdek én nem tetszeni magamnak”.

Sértődés ne essék, úgy érzem, ez így van a legtöbb gyülekezetben, bizonyval itt is: hol a lelkész személye nem tetszik, hol a prédikáció; rosszabb esetben egyik sem. Én azt szeretném, ha ma nem néznének a lelkész gyarló személyét, sem erőltlen beszédét. Azt szeretném, ha ma mindannyian világosan megértenénk és mélyen átéreznénk az újjászületés, az „örök reformáció” elkerülhetetlen szükségét, és mi is elkezdénénk „egy kicsit nem tetszeni önmagunknak”! Ezért szólok Jézussal: „Ne csodálkozz, hogy ezt mondtam neked: Újjonnan kell születnetek.” Ámen.

Szén Sándor

A SZŐLŐSGAZDA FIAI

Mt 21, 28-31

Minden szülő és minden ember, aki szülővé lesz, örök vágya a jó gyermek, akire nemcsak büszke lehet, hanem öregsége idején támaszkodhatik is. Mert hát kitől is várhatná el a segítséget ő, aki már agyondolgozta magát az életben, ha nem attól, akiért agyondolgozta magát?!

Erre az axiómára, ha lehet ezt így nevezni, az élet, a gyakorlat kétféle példát szolgáltat: az első kategóriába azok a példák tartoznak, amelyek esetében ez a

természetes és jogos vágy beteljesülést nyer, valósággá válik. A második kategóriába pedig azok a példák sorolhatók, amelyek esetében ez a szülői vágy megreked, megmarad örökös vágnak, soha be nem teljesülő reménykedésnek.

A példázat, amit felolvastam, megítélésem szerint, ha nem is egy az egyben, de mégis inkább ez utóbbi, második kategóriába sorolható. Első olvasás-hallás után, tüzetesebb elemzés nélkül is joggal mondható ki: az öreg édesapa méltányosabb elbánást, viszonyulást érdemelt volna fiaitól.

De miről is van szó tulajdonképpen ebben a jézusi példázatban? Vegyük csak még szemügyre és mélyüljünk tanításának lényegében. Egy édesapáról és két fiáról szól az, amelyben manapság oly sokan ismerhetnek és kellene, hogy magukra ismerjenek.

Az apa egy jó gazdaember, aki életében nemcsak lelkiismeretesen művelte elődeitől örökölt birtokát, de minden bizonnyal gyarapította is azt, a régi parcellákhoz újakat vásárolt. Bárkinek lehet olyan érzése, mint most nekem, aki ebben az öreg gazdában-apában minden rögöt ismerő, boldogemlékű anyai nagyapámat látom megelevenedni.

Az apa ledolgozta életét, az öregség magányos napjait éli, hiszen gyermekei időközben felnőttek, önállósultak, családokat alapítottak és kirepültek a szülői házból, s az is feltehető, éppen azért, mert a példázatban nem esik említés róla, hogy hitvestársát is eltemette. Minden bizonnyal, mint egy szerető, gondoskodó apa, földjeinek java részét átadta önállósult fiainak, de azért magának is hagyott meg, talán a biztonságérzet kedvéért, de méginkább azért, hogy azokat a maga csendességében megművelgetve a jövedelmükből fenntarthassa magát, hogy ne kelljen időnap előtt gyermekei nyakába szakadnia, ne kelljen az eltartottak keserű, szájából kinézett kenyerét ennie. No meg azért is, mert ahogyan ma is sok falusi 70-80 sőt 90 éves öreg bácsikának jól esik vállára venni a szerszámot s kimenni a mezőre, úgy ő sem akart teljesen elszakadni főfoglalkozásától, a földműveléstől.

A hegyen levő szőlőjébe egyre nehezebben jutott ki, ahogy a székely ember mondani szokta, napról napra nagyobb lett a hegy, úgy, hogy mire nagynehezen a színhelyre ért, dolgozni már nem maradt ereje. Elképzelték a lelkiállapotát midőn lihegve megállt a pázsma elején, s szeme elé tárult a lesújtó látvány: az ő szőlője, mely hajdan olyan volt mint egy virágoskert, most elhagyatva, gazban, gondozatlanul áll. Együttértzett a szőlőtőke fájalmával, mely szinte emberi hangon szólt feléje a burjántengerből: jöjj és szabadíts ki, tisztíts meg engem! Mindhiába, annyi ereje sem maradt, hogy a kapát felemelje. Elillant erejét és sanyarú sorsra jutott szőlősét siratva tekintett az égre, miközben csak egy gondolat foglalkoztatta: a szőlős nem maradhat gazban; az égbekiáltó, Isten előtt megbocsáthatatlan bűn lenne.

Eszébe jutottak gyermekei és az ígéret: csak szóljon, édesapám, csak tudassa baját, csak üzenjen, mert mi jövünk, segítünk, bízhat bennünk. S máris elszállt minden bánata, keserősége, szinte jókedvvel vette útját hazafelé, s meg sem állt a nagyobbik fia házáig. Kissé bátortalanul nyitott be a kapun, ismerte fiát, hogy habár jólelkű, megértő, de időnként ingerlékeny, mogorva, durcás, igazi hangulatember. Félt, hogy éppen rossz kedvében találja, s valóban, mert ki mitől fél nem kerüli el, a lehető legbarátságatlanabb volt a fogadtatás. A kérésre: „eredj fiam, munkálkodjál ma az én szőlőmben” a válasz rövid, kíméletlenül kemény volt: Nem megyek! Semmi magyarázat, semmi mentegetőzés, a munkának egy másik napra való halasztása, semmi több, csak ennyi: Nem megyek! Szólni már mást nem lehetett, nem is lett volna érdemes, a szőlőhegyen érzett, de most meghatványozódott szívfájdalommal fordult sarkon s vette az irányt a kisebbikhez, akinél már bátrabban tette kezét a kilincse, mert az pontosan ellenkezője volt a nagyobbiknak: kedves, nyájas, vígkedélyű, meglelelkű. Szívélyesen köszöntötte az apját: Isten hozta, édesapám, de rég láttam, hogy van, épp ideje volt, hogy eljőjjön, látja, hogy mennyire elfoglalt vagyok, nem mehettem, s pergő nyelvvvel sorolta a kifogásokat,

mentegetőzéseket, amiért oly régen nem lépett be a szülői hajlék kapuján. Az apának jól estek a szavak, újra megcsillant szomorú szemében az öröm sugara. Már meg volt győződve, hogy a kisebbiknél célt ért. Előadta a kérését és a várt eredmény nem maradt el: én elmegyek uram! Aztán még egy pár szó erejéig elidőzött, majd az örömtől szinte megfiatalodva, büszkén és csillogó szemekkel köszönt el fiától s indult hazafelé elmagányosodott otthonába. És nagyon boldog volt.

Igen ám, de alighogy becsukta maga mögött az ajtót, a fia legyintett egyet s huncut-kárörvendő mosollyal az ajkán talán ezeket mondotta magában: „Na, jól átverterem az öreget. Hát mit gondol ő, nem látja mennyi dolgom van, azt sem tudom melyikhez kezdjek, hogy kívánja, hogy a magamét félre tegyem és menjek neki dolgozni?!” És nem ment dolgozni aznap a szülőbe.

Ezenközben a nagyobbik elgondolkozott a törtéteken, erős lelkiismeretfurdalást érzett, belátta, hogy tiszteletlenül, elfogadhatatlan módon viselkedett apjával szemben, talán utána is akart szólni, de már nem láthatta. Mind jobban megerősödött benne a gondolat, hogy ezt jóvá kell tennie. Pár pillanat s máris indult a szőlős felé.

Estefelé az apa újra kiment a szőlőbe, hogy a kisebbiknek még egyszer megköszönje a segítséget, de aznap mintha feje tetejére állt volna a világ, ott nem a kicsit, hanem a nagyobbik fiát látta munkálkodni.

Azt mondtam az elején, hogy ebben a példázatban sokan magukra ismerhetnek, és ez így igaz. Azt is mondhatnánk, hogy ez a példázat az elnéptelenedett, a letűnt istentelen rendszer bűnös és embertelen politikája folytán erőszakkal kiűrsített falvaink öreg népe mindennapjainak majdnem tükörképe; sőt egy-két fokkal a helyzet ma még nehezebb. Hiszen míg a példázatban az önállósult fiak abban a faluban éltek, ahol apjuk, addig a mi falvainkban kik élnek? Öregapák és öreganyák; elárvult, támasznélküli, szájalomra méltó, rohamosan fogyatkozó emberek közössége ma már falvaink népe, ahol helyenként a legfiatalabb ember is túl van már az ötvenen, ahol tíz temetésre jut egy keresztelő. És hol vannak a fiak? A legtöbbször messze él a falutól, városokban szétszélvedve az ország minden részében, és ami még fájóbb, egyre több fiú és unoka megy határokon túlra, vagy éppenséggel más földrészre is. De itthon a „szőlős” épp úgy gazosodik, mint bármikor máskor, s hova menjenek, vagy hogyan menjenek az öregapák, mikor a faluba még busz sem jár, s ha el is jut hozzájuk Ő vagy üzenete, vajon a hívó szóra haza jönnek-e, vagy csak ígéretekkel kell beérjék a szülők? Mert nemcsak az egyre nagyobb teherrel váló, visszakapott föld miatt, hanem sok esetben a magatehetetlenség, a fiak támasza nélkül lehetetlen helyzetbe jutók ezrei szenvednek.

Magadra ismersz-e, te elaggott apa és anya a példázatbeli apában, akinek gyermekei és unokái szétszélvedtek, akik olyan ritkán tudnak vagy akarnak hazajönni s dolgozni a te szőlősödben?

Charles Dickens mondotta a tékozló fiú példázatával kapcsolatosan, hogy azt folyamatosan kellene hangosbemondókba beleolvasni nagy állomások embertömegei előtt, akik új földet, új hazát keresni vették kézbe a vándorbotot. Ennek analógiájaként én is azt mondom, hogy ezzel a példázattal is valahogy hasonlóképpen kellene élni, hogy azt folyamatosan és egyidőben hallják az itthon maradt apák-anyak és a szülőfalut-hazát otthagytott fiak, unokák. De hallják legfőképpen ők, akik még nem lépték át a határt, de talán az elmenés gondolata kísértőként fészkelte beléjük magát. Igen, a városokban élők, de még itthon maradtak számára szükséges ez a példázat, hogy ez is segítségükre lehessen elhessegetni gondolat- és érzésvilágukból a kísértőt. Minden eszközt és minden alkalmat meg kell ragadnunk, hogy visszafogjuk a menni készülöket, hogy megakadályozzuk a lemorzsolódást, hiszen magyarságunk már nem csak porlik mint a szikla, de mondhatni, hogy egész számottevő „kőtömbök” omladoznak testéről.

Meggyőződéssel vallom, hogy ennek a példázatnak a szelleme, meggyőző igazsága szükséges, hogy eljusson minden életerős, jövődőt magában hordozó „fiúhoz”, hogy itthon-maradásra bírja-segítse az elbizonytalanodottakat. Ez a példázat tudatosítani képes bennünk azt, hogy ha maradunk, minket sohasem fog kínozni majd a lelkiismeret, hogy otthon maradt apánk, anyánk segélykiáltását nem hallhatjuk meg. És még valami: nekünk hirdetnünk, lankadatlanul hangoztatnunk kell, hogy habár nehéz is itt az élet, mint ahogy sohasem volt könnyű, megéri küzdeni érte, mert ha eredményeink nem is olyan látványosak, s ha minden betevő falatért jobban meg is kell izzadni mint máshol, itthon mégis ízletesebb a fekete, mint idegenben a fehér. Csak az az elért eredmény és siker ad igazi lelki elégtételt az embernek, amelyre rádolgozott, amelyért sokszor minden erejét megfeszítve küzdött meg.

A példázat végén Jézus feltette a kérdést: De mit gondoltok ti, e kettő közül melyik teljesítette az atya akaratát? Azok pedig felelének: „Az első”. Nagy meglepetésünkre Jézus elégedetlen volt a válaszukkal, mert ezt mondta: „Bizony mondom nektek: A vámszedők és a parázna nők megelőznek titeket az Isten országában.” Megvallom őszintén, első olvasás után engem is meglepett Jézus ezen megfogalmazása, hiszen a nagyobbik fiú eljárása messze felülmúlja a kisebbik viszonyulását. De ha figyelmesebben a dolgok lényegének mélyére nézünk, megvilágosodik előttünk, hogy Jézusnak ezúttal is, mint mindig, megfellebezhetetlen igaza van. Annak ellenére, hogy a nagyobbik fiú elment aznap dolgozni a szőlősbe, az ő eljárása, cselekedete csak az azt megelőző hiba jóvátételének szintjére emelkedhetett fel. Elmehetett volna, ha olyan lett volna, mint amilyen nem volt, durva visszautasítás nélkül is. Ezzel a visszautasítással viszont semlegesítette egy, az emberi élet alapvetően szükséges követelményének teljesítését: a szükségesnél többet vállalását. Enélkül viszont nem beszélhetünk továbblépésről, haladásról, fejlődésről, tökéletesedésről, jövőről, amelyek mind beletartoznak a jó Isten akaratának fogalmába, ezek mind a jézusi életprogram követelményei és ezek mind a földi élet örökös kötelezettségei.

Ezt a példázatot a gyakorlatban ma egyre inkább otthonossá váló teszthez hasonlíthatjuk. Ennek az ismeretet és tudást lemérő módszernek az a lényege, hogy a feltett kérdésre meg vannak adva a feleletek is, jók és rosszak. A vizgázónak az a feladata, hogy ezekből a megadott feleletekből ki kell választania a jó és helyes választ. A tanítványok úgy ítélték meg, hogy a jézusi példázat által felvetett kérdésre csak a benne megadott két válasz közül lehet jó feleletként valamelyiket megadni. És itt tévedtek. Mert a helyes válasz ez lett volna: „Egyik sem teljesítette méltóképpen az atya akaratát.” Világos, hogy az apa jogos elvárásaihoz egyik fia sem nőtt fel. Akkor teljesítették volna az ő kérését, ha mindketten szó, visszautasítás nélkül elmentek volna dolgozni.

Magától értetődik, hogy a példázatbeli apa a jó Isten, a fiak pedig minket embereket, az ő gyermekeit személyesíti meg. A jó Isten, ki szüntelen létkapcsolatot tart fenn velünk emberekkel, mint szülő a fiaival, naponként kér és hív, hogy dolgozzunk az ő szőlőskertjében, ebben az általa teremtetett szépre és jóra hivatott világban, hogy aktív részesei legyünk az ő világ és emberi életet szebbé és jobbá tevő nagy vállalkozásának, hogy zúgolódás nélkül, örömmel, lelkesen végezzük azt, amit végeznünk kell az Isten és emberszolgálat területén. S ha most őszintén önvizsgálatot tartunk, hányan és hányszor vagyunk kénytelenek önmagunkban felismerni a nagyobbik, de talán ennél sokkal többször a kisebbik fiú viszonyulását apjához. Mert az isteni kérésekre, elvárásokra durva elutasítással válaszolunk, s még jó, ha aztán meggondolván a dolgot, mégis elvállaljuk, mégis munkához látunk, de bizony sokkal több az olyan eset, amikor ezekre beváltatlan ígéretekkel felelünk.

Az apa szerepében egyházunk és sok viszontagságot átvészelt népünk is félénk intézi kéréseit. Ebben az esetben is kimutatható a fenti viszonyulásunk, ami

természetesen nem válhatik senkinek sem a javára, sem pedig dicsőségét nem szolgálja.

Befejezésül idézzük meg az édesapai szívnek fájdalmát és tudatosodjon bennünk: a jó Istennek, egyházunknak és népünknek is így fáj, ha mi, az ők gyermekei visszautasítjuk, vagy megrekedünk az ígéretések szintjén. Nekünk úgy kell élnünk, úgy kell cselekednünk, hogy beteljesedést nyerjen minden napjainkban az ajkunkon felcsendülő régi unitárius zsoltár: Virágozzék szent vallásunk/ Testi-lelki szabadságunk/ Nekünk drága kis egyházunk/, most és mindörökké. Ámen.

Nagy Endre

KÖSZIKLÁRA ÉPÍTENI

Mt 7,24-27

A felolvasott bibliai versekben Jézus a mindennapi életből vett példa segítségével tárja elénk az egyik legalapvetőbb életigazságot: minden, ami nem épül biztos alapra, előbb-utóbb elpusztul, megsemmisül. Csak az maradhat meg, csak annak a munkának, igyekezetnek lehet tartós, igazi eredménye, aminek biztos alapot, szilárd fundamentumot vetünk. Semmi sem ábrázolhatná hívebben ezt az igazságot, mint a házépítés példája. Minden házépítés az alapkő letételével, a fundamentum elkészítésével kezdődik. Hogy mit jelent ez, mi függ ettől? Erre a jézusi tanítás világos feleletet ad: minden. A ház, amit építünk, csak akkor lesz tartós, csak akkor állja ki a próbákat, ha kősziklára, vagyis erős alapra épül.

Világos tehát: bármihez kezdünk hozzá, első a megalapozás. A növénytermesztés a talaj előkészítésével, megművelésével kezdődik. Ez az alapja. Megműveletlen földbe hiába vetnénk bele a drága kenyérmagot, mert csak gyomot és gazt teremne. Az asztalos, amikor hozzáfog a bútor elkészítéséhez, először kiválasztja a legmegfelelőbb anyagot, majd kiszárítja tökéletesen szárazra. Miért teszi ezt? Mert ez az alap. Ha ez elmaradna, hiába végezné a többi munkát a legnagyobb pontossággal; bútorra csak félresikerült tákolmány lenne.

Az alap meghatározó, döntő szerepét igazolja maga az élet és a történelem is, egyéni, közösségi, társadalmi és kulturális vonatkozásban egyaránt. Ezért van, hogy nemcsak összeomlott házról beszélhetünk, hanem alkalomadtán beszélünk összeomlott, tönkrement emberi életekről is.

A történelemben olvasunk hatalmas, erős népekről, akiktől valamikor nemzetek rettegetek, de idővel eltűntek, megsemmisültek; földrészekre kiterjedő világbirodalmakról, ezek is összeomlottak, semmivé váltak; erőszakra, elnyomásra épülő diktatorikus rendszerekről — magunk is éltünk át hasonlót —, de mikor megérttek a pusztulásra, mint kártyavárat söpörték el őket a forradalmak. Tudunk szervezetekről, intézményekről, ígéretesnek induló kezdeményezésekről, sőt vallásos közösségekről is, melyek végül mégis megsemmisültek, mielőtt még céljukat elérhették volna. Megannyi homokra épült ház. Pusztulásuk szükségszerű volt, az idő rostáján kihulltak, mert gyenge alapra épültek, még ha olykor külsőleg erősnek tűntek is.

És most tegyük fel a kérdést: vajon mi lehet az életben az a sziklaerős alap, amire biztonsággal lehet jövődőt építeni? Jézus tanítása szerint nem más, mint az ő evangéliumának értékvilágához igazodó, cselekvő élet. Az idő, a történelem bebizonyította az állítás igazát. A jézusi eszme kiállta az évszázadok próbáját, túlélte az üldöztetést, a veszedelmeket, és ma is élő valóságként van jelen a világban.

Unitárius Egyházunk 425 éves múltja is világos bizonyosság az eddig elmondottak igazsága mellett. Történelme során sokszor élt át nehéz időket; sokszor állott